

Žarko Muljačić
Berlin

Charles Barone, *La parlata croata di Acquaviva Collecroce. Studio fonetico e fonologico*, Firenze, Leo S. Olschki Editore, MCMXCV, str. 206 (Accademia toscana di scienze e lettere »La Colombaria«. »Studi CXLVI).

Ova monografija predstavlja skraćeni talijanski prijevod s francuskoga.

Francuski slavist Dr. Charles Barone autor je triju studija čiji se rukopisi čuvaju na Sveučilištu Stendhal-Grenoble III, i to diplomskih radnji o govoru dvaju moliških mjesta u kojima se nekoć govorilo hrvatski (Palata i Tavenna) i disertacije o fonetici i fonologiji gradića Kruč/Acquaviva Collecroce, čijih 924 stanovnika (prema stanju u 1986.) ima kao materinji jezik hrvatski. Baroneu, koji je u Kruču radio na skupljanju građe, s prekidima, od 1984. do 1990. pomogli su osobito župnik Petar Milanović-Trafo, obitelj Pannacchione i oko 39% svih mještana iz sviju generacija (od 10. do 80. god. života) koji su, i.o., ispunili poseban Upitnik. B. je usput prikupio i dosta građe o obližnjim hrvatskim govorima u Filiću i Mundimitru koju također kani obraditi i objaviti. Cilj mu je bio da oko 80 godina poslije boravka M. Rešetara u tom kraju (1907) ustanovi eventualne promjene s težištem na poraslim romanskim utjecajima na glasovnu stranu kručkog govora i na »otporu« kojim se taj odupire bočnim utjecajima talijanskih moliških govora i frontalnom pritisku talijanskog standardnog jezika. Monografija koju predstavlja Prof. Tristano Bolelli (5-6) sadrži *Introduzione* (7-24), *Il sistema consonantico* (25-157), *Il sistema vocalico* (159-186), *Conclusione* (187-190) i vrlo bogatu Bibliografiju (191-201) preko 250 naslova (promakla mu je samo studija A. Sujoldžića, B. Finke, P. Šimunovića i P. Rudana, Zagreb, 1987.). Ne može mu se zamjeriti što nije spomenuo jedan svoj kongresni referat (»Elementi linguistici determinanti il periodo dello stanziamento dei Croati molisani«, objavljen u *Aktima XVII convegno di studi dialettologici italiani...* Padova, 1994, 37-41) i vrijednu studiju gdje A. Piccoli, rođene i odrasle u Mundimitru koja je doktorirala u Zagrebu (»Fonološki prikaz govora u Montemitru«, *Hrvatska obzorja*, III, 1995, 4, 877-896), jer to praktički nije mogao iz kronoloških razloga. Međutim, poslužio se prvim predradnjama za O.L.A. (Sarajevo, 1981), u kojima je poglavlje o Kruču obradio D. Brozović, i neobjavljenim izvješćima T. Franceschija (1964) na punkt 1205. *Acquaviva Collecroce* predviđen u *Atlante Linguistico Italiano*.

Nakon prikaza fonološkog akustičkog binarnog modela R. Jakobsona kojim se služio (*Metodologia*, 13–24.). B. daje vrlo bogata a ipak koncizna potpoglavlja za svaki suglasnički (23) i samoglasnički (6) fonem. Za svaki se fonem daju brojni primjeri distribucije (na početku, u sredini i na kraju riječi) pri čemu je uvijek spomenuo koji se suglasnički skupovi pojavljuju samo u iz Hrvatske donesenom leksičkom fundusu, koji samo u posuđenicama iz talijanskoga a koji u oba slučaja. Tako je lakše mogao otkriti točke uspjelog i neuspjelog »otpora«. Na kraju svakog potpoglavlja donose se sonagrami primjera koji sadrže taj fonem (svega ih je, od preko tisuću, objavljeno 67), analiziraju se tu vizualizirani formanti, tzv. *loci* i frekvencije i nabrajaju minimalni parovi koji »dokazuju« njegovo »postojanje« u sistemu, u kome je uposlano 8 od 12 teoretski mogućih razlikovnih obilježja (v. matricu i »stablo« na žalost samo konsonantizma na str. 157; za vokalizam se daje samo *Diagramma delle zone di esistenza delle vocali*, 182). Ne bismo se složili da se, već sada, smije govoriti o »novim« fenomenima pa makar smo u praksi mlade generacije kod spomena zvučnog poluzatvornog glasa *dz* (110–112) jer par [ˈdza-pin3S] – [ˈzapin3S] nij minimalan (oba oblika koji stoje u tzv. slobodnoj varijaciji znače »krivo drvo«); isto se može reći za tjesnačni mekonepčani glas [ç] koji stoji u slobodnoj varijaciji, samo u posuđenicama, s [fj]. Glas [ʒ] kojim B. bilježi središnji kratki vokal koji danas obavezno dolazi uz nekoć (u Rešetarovo doba) jasno »samoglasno *r* (usp. [p3rst], [p3rzu:n], 178 ss) nema mnogo jasnih dokaza za svoju »fonemičnost«, dok se u primjerima u kojima književni hrvatski ima tzv. nepostojano *a* (v. u kručkom: [ˈpi.v3ts] »pijevac«) može raditi, kako B. dopušta, o posebnoj morfonološki motiviranoj varijanti fonema /a/.

Najzanimljiviji mi se čine primjeri koji pokazuju kako su neke u talijanskom nemoguće skupine podlegle pritisku dijalektalnog okruženja komu svoj današnji »izgled« duguju [ˈmbli:k] »mli(je)ko« i [ˈmbr:və] »mrav« (128ss.). Primjeri: [ˈbratja], [ˈli:stja], [ˈsvi:tja] »cvjetovi« (gdje je skupina *cv.* podlegla zbog nepostojanja u okruženju), [ˈrodja:k], [ˈgro:zj] »grožđe« (50,61) i sl. potvrđuju mišljenje novijih istraživanja po kojima su preci moliških Hrvata živjeli nekoć u Zabiokovlju, jer se jedino tu dodiruju čakavski i šćakavski govori. Ostaci starog mjesta maglaska još su vidni na osnovi postojanja tzv. dvostrukih akcenata koje je opazio već Rešetar, s time da »mehanizam« premještanja mjesta akcenta za jedan ili čak dva sloga prema naprijed ne djeluje za recentne posuđenice kod sviju: od *museruola* »nagubac« > [ˈmussa:ro:l] žive oblici s akcentom na 1., 2. i 3. slogu (mladi poznaju samo zadnju mogućnost: (184–185, 189).